

Wyrok z dnia 15 lutego 2007 r.

I BP 17/06

Dokonanie przez Sąd Najwyższy w powiększonym składzie siedmiu sędziów odmiennej od dotychczasowej wykładni art. 241¹³ k.p., nie uzasadnia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem orzeczenia wydanego przed podjęciem uchwały, uwzględniającego wcześniejszy kierunek wykładni tego przepisu.

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Herbert Szurgacz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 15 lutego 2007 r. sprawy z powództwa Janusza W. przeciwko PKP SA Centrali Zakładów Gospodarowania Nieruchomościami w B. o zapłatę, na skutek skargi powoda o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia - wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 8 września 2004 r. [...]

o d d a l i ł skargę.

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 14 kwietnia 2004 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił powództwo Janusza W. przeciwko PKP SA Centrali Zakładu Gospodarowania Nieruchomościami w B. o zapłatę. Sąd Rejonowy ustalił, że powód był początkowo pracownikiem PKP Zakładu Nieruchomości w B. Następnie z mocy prawa stał się pracownikiem PKP SA w W., a od dnia 1 stycznia 2003 r. jego pracodawcą jest pozwany. Do dnia 1 marca 1999 r. sprawy związane z wynagrodzeniem kolejarzy były uregulowane w zakładowym układzie zbiorowym pracy. Układ regulował szczegółowo warunki nabywania prawa do dodatku stażowego oraz jego wysokość. Dodatek wzrastał o 1,5% podstawy za każdy przepracowany rok. Zgodnie z nowym uregulowaniem dodatek stażowy przysługiwał pracownikom

jednostek organizacyjnych powstałych w PKP w wysokości 1,5% podstawy wymiaru za każdy rok pracy aż do osiągnięcia 33% tej podstawy. Pracownicy uprawnieni do wyższego dodatku zachowali to prawo, ale bez możliwości jego wzrostu. Sąd wskazał na art. 241¹³ k.p., według którego korzystniejsze postanowienia układu zbiorowego z dnia jego wejścia w życie zastępują z mocy prawa wynikające z dotychczasowych przepisów prawa pracy warunki umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy. Postanowienia mniej korzystne wymagają dokonania wypowiedzenia zmieniającego. W ocenie Sądu Rejonowego nowe warunki płacy powoda po dniu 1 marca 1999 r. nie były mniej korzystne. Porównanie wysokości potencjalnego wynagrodzenia z faktyczną jego wysokością wskazywało, iż wynagrodzenie zasadnicze powoda oraz dodatek funkcyjny wzrosły, dlatego też w ocenie Sądu Rejonowego nie było podstaw do wyrównania powodowi dodatku stażowego.

Wyrokiem z dnia 8 września 2004 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego z dnia 14 kwietnia 2004 r. Sąd Okręgowy wskazał, iż Ponadzakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla pracowników przedsiębiorstwa państwowego „Polskie Koleje Państwowe” zawiera korzystniejsze postanowienia, które z mocy prawa zastąpiły dotychczasowe warunki pracy powoda. Spór w sprawie dotyczył kwestii o charakterze prawnym, a mianowicie, czy w przypadku wprowadzenia mniej korzystnego postanowienia potrzebne jest dokonanie wypowiedzenia zmieniającego w sytuacji kiedy cały układ, co do zasady, polepsza sytuację pracownika. Sąd wskazał, iż Janusz W. w dniu 1 marca 1999 r., tj. w dniu wejścia w życie Ponadzakładowego Układu Zbiorowego Pracy był uprawniony do wyższego dodatku stażowego niż gwarantowany przez nowy układ. O zmianie wysokości tego składnika wynagrodzenia mógł bez trudu zorientować się pobierając wynagrodzenie za pierwszy miesiąc jego obowiązywania. Układ został zawarty pomiędzy PKP a przedstawicielami 8 związków zawodowych. Pracownicy uzyskali podwyżkę wynagrodzeń zasadniczych. W ocenie Sądu drugiej instancji, Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, iż w wypadku podwyższenia wynagrodzenia poszczególne jego składniki mogą ulec zmianie i w takim wypadku nie ma podstaw do uznania, iż zmiany układu zakładowego są mniej korzystne.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia złożył pełnomocnik powoda. Zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 241¹³ § 2 k.p. w związku z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2004 r., III PZP 3/04 (OSNP 2005 nr 4, poz. 49),

polegającą na przyjęciu przez Sąd Okręgowy i Sąd Rejonowy, iż ocenę korzystności wprowadzenia nowych zasad wynagradzania należy odnosić do ogólnej kwoty wynagrodzenia a nie do jej poszczególnych składników, a także na przyjęciu, że powód zaakceptował bez zastrzeżeń zmiany w Ponadzakładowy Układzie Zbiorowym Pracy w sposób dorozumiany. Skarżący podniósł, iż zaskarżone orzeczenie jest niezgodne z art. 241¹³ § 2 k.p. oraz że w następstwie wyroków Sądu Rejonowego oraz Sądu Okręgowego powód poniósł szkodę w wysokości 2.977,50 zł, gdyż nie otrzymał należnego mu wynagrodzenia. W ocenie skarżącego wzruszenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w drodze innych środków zaskarżenia, a w szczególności w drodze kasacji nie jest i nie było możliwe ze względu na zbyt niską wartość przedmiotu zaskarżenia. Wskazując na powyższe wniósł o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego z dnia 8 września 2004 r.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprowadzona do Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia stanowiła wykonanie przez ustawodawcę zobowiązań wynikających z Konstytucji (art. 77 ust. 1) oraz z uregulowaniami zawartymi w art. 417-417² i 421 k.c. Skarga stanowi szczególny środek procesowy (środek zaskarżenia) służący badaniu legalności działalności jurysdykcyjnej sądów powszechnych. W piśmiennictwie (por. J. Gudowski: Węzłowe problemy skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, Przegląd Sądowy 2006 nr 1, s. 3), a także w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 7 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC 2007 nr 2, poz. 35) przyjęto, że kluczowe pojęcie „niezgodności z prawem”, rodzące odpowiedzialność odszkodowawczą Skarbu Państwa musi być rozumiane jako mające charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim wypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechę bezprawności. Sędzia, który porusza się na obszarze przyznanej mu swobody orzekania i nie przekracza jej granic, pozostaje w zgodzie z własnym sumieniem, jak też prawidłowo dobiera standardy orzecznicze, działa w ramach porządku prawnego nawet wtedy, gdy wydane przez niego orzeczenie - oceniane *a posteriori*- jest „obiektywnie” niezgodne z prawem. Orzeczenie niezgodne z prawem to orzeczenie, które jest sprzeczne z zasadniczymi

i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi regułami rozstrzygnięć albo zostało wydane w wyniku rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Stanowisko to należy podzielić.

W rozpoznawanej sprawie sądy orzekały na podstawie art. 241¹³ k.p., w szczególności jego fragmentu, w którym stwierdza się, że „postanowienia układu mniej korzystne dla pracowników wprowadza się w drodze wypowiedzenia pracownikom dotychczasowych warunków umowy o pracę lub innego aktu stanowiącego podstawę nawiązania stosunku pracy”. Gramatyczna (językowa) wykładnia tego przepisu nie prowadzi do jednoznacznych rezultatów, czego dowodzi rozbieżne orzecznictwo i co stało się powodem wystąpienia przez Rzecznika Praw Obywatelskich z wnioskiem o dokonanie jego wykładni przez Sąd Najwyższy. Jakkolwiek regulacja przyjęta w art. 241¹³ k.p. obowiązuje od 29 września 1994 r., to zagadnienie wprowadzenia przez pracodawców zmian treści stosunków pracy na niekorzyść pracownika było znane orzecznictwu już znacznie wcześniej, nawet przed wejściem w życie Kodeksu pracy. W orzecznictwie istniał wyraźny kierunek wykładni dopuszczający jednostronną zmianę przez zakład pracy (pracodawcę) wysokości poszczególnych składników wynagrodzenia za pracę, jeżeli tylko nie prowadziło to do obniżki globalnego wynagrodzenia pracowników. Do tego kierunku wykładni nawiązały Sądy orzekające, wskazując w szczególności na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 1981 r., V PZP 4/80 (OSNCP 1981 nr 10, poz. 182). W skardze skarżący powołuje się na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 września 2004 r., III PZP 3/04, według której wprowadzenie układem zbiorowym pracy warunków nabywania i ustalania wysokości niektórych składników wynagrodzenia za pracę wymaga wypowiedzenia dotychczasowych warunków umowy o pracę także wtedy, gdy ukształtowane nowym układem wynagrodzenie nie uległo obniżeniu (art. 241¹³ § 2 k.p.). Sam fakt dokonania przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów odmiennej wykładni art. 241¹³ k.p. od dotychczasowej, nie uzasadnia zarzutu niezgodności z prawem orzeczenia wydanego przed podjęciem uchwały, uwzględniającego wcześniejszy kierunek wykładni tego przepisu.

Z przytoczonych motywów, na podstawie art. 424¹¹ k.p.c. orzeczono jak w sentencji

=====